

Oulu

Valtiovarainministeriö
Kunta- ja aluehallintovirasto
PL 28
00023 VALTIONEUVOSTO

Lausunto selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta

Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että valtionosuusjärjestelmän uudistaminen ehdotetulla tavalla laskentakriteerejä vähentämällä ja selkeyttämällä on oikean suuntainen. Pohjois-Pohjanmaan liitto näkee, että esitetty malli on kuitenkin korjattava pahimpien epäoikeudenmukaisuuksien välttämiseksi.

Kuntien omarahoitusosuuden nousu vaarantaa pienituloisimpien alueiden peruspalveluiden saatavuuden. Verotuloihin perustuvaa valtionosuuksien tasausperiaatetta voidaan pitää lähtökohtaisesti hyvänä, mutta se vaatii omarahoitusosuuden rajun nousun vuoksi vielä tarkentamista. Tulotason alhaisuutta ei Pohjois-Pohjanmaalla pystytäkään korjaamaan kuntarakenteen muutoksilla.

Valtionosuuslainsäädännön uusimisprosessiin liittyen talouspoliittinen ministerivaliokunta on tehnyt lokakuussa 2013 linjauksen, jonka mukaan voimaitosten sijaintikuntien asemaa heikennetään. Jatkossa voimayhtiöitten (vesivoima, ydinvoima ja tuulivoima) maksamasta kiinteistöverosta otettaisiin puolet mukaan verotuloihin perustuvaan valtionosuuksien tasausjärjestelmään. Tämä aiheuttaisi nykyjärjestelmään verrattuna kunnille tulonmenetyksiä, jotka olisivat pahimmillaan usean kunnallisveroprosentin suuruisia.

Kuntien näkökulmasta tuulivoimahankkeissa kiinteistövero on ollut keskeinen peruste näiden hankkeiden yhteiskunnalliselle hyväksyttävyydelle. Uudella valtionosuuslinjauksella murennetaan keskeisesti kunnan motivaatio edistää tuulivoimatuotantoa.

Harvaan asuttujen ja syrjäisten alueiden erityistarpeet palveluiden järjestämisessä tulee huomioida esityksessä paremmin. On tunnustettu ja tutkittu tosiasia, että harva-asutus ja pitkät välimatkat kasvattavat yksikkökustannuksia.

Kunnan vieraskielisten osuus painottuu uudistusesityksessä merkittävästi aikaisempaan vieraskielisyyden kriteeriin verrattuna nousten yli kymmenkertaisesti ja käytännössä samalle tasolle kuin työttömyysasteen suhteellinen prosenttiosuus. Edellä mainittuja painotuksia on vaikea ymmärtää silloin, kun kunnille ollaan lisäämässä vastuita vaikeasti työllistettävien työllisyysenhoidossa.

Työpaikkaomavaraisuutta on esitetty valtionosuuden lisäosaksi, mikä vaikuttaakin lähtökohtaisesti kannustavalta ja perustellulta. Käytännössä työpaikkaomavaraisuus-tekijä toimii huonosti tilanteissa, joissa paikkakunnalla merkittävästi työllistävä yritys joutuu vähentämään työntekijöitä tai ajautuu vielä suurempiin vaikeuksiin. Tällöin kunnallis- ja yhteisöverotuotot vähenevät ja samanaikaisesti kun työpaikkaomavaraisuus-tekijä vähentää valtionosuuksia. Työpaikkaomavaraisuus-tekijän käyttöä valtionosuuden määräytymisessä tulee uudelleen harkita tai ainakin sen painoarvoa tulee laskea.

Yhteenvedona Pohjois-Pohjanmaan liitto esittää, että

- verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasauksien tasauslisä tulee nostaa
- voimalaitosten kiinteistöveron osittainen huomioiminen verotuloihin perustuvassa valtionosuuksien tasauksessa arvioidaan uudelleen ja järjestelmän muutoksesta aiheutuvat vaikutukset uusiutuvan energiantuotannon investointeihin tulee ottaa huomioon
- harvaan asutukseen liittyviä perusteita tulee tarkastella uudelleen
- työpaikkaomavaraisuus-tekijän käyttöä tulee tarkastella uudelleen
- uudistus tulee valmistella yhtä aikaa kunta- ja sote-rakenneuudistuksen kanssa ja että valtionosuuksuuudistuksen siirtymäkausi on riittävän pitkä.

Kuntien näkökulmasta on myös haasteellista, kun uudistusta joudutaan tekemään rinnakkain suurten valtionosuusleikkausten kanssa.

Pohjois-Pohjanmaan liitto edellyttää, että valtionosuuksuuudistus valmistellaan yhtä aikaa kuntauudistuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksen kanssa ja siten.

Koska uudistusesitys muuttaa merkittävästi kuntien toimintaedellytyksiä, on tärkeää, että valtionosuuksuuudistuksen siirtymäkausi on riittävän pitkä.

POHJOIS-POHJANMAAN LIITTO

Samuli Pohjamo
Maakuntahallituksen
puheenjohtaja

Pauli Harju
Maakuntajohtaja